

คำวินิจฉัยของ นายปรีชา เถลิงมณีชัย ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๑๑/๒๕๕๕

วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๕

เรื่อง พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๕ วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
มาตรา ๓๓ หรือไม่

ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของ นายนคร ดวงแก้ว และนายสุบรรณ สาระพันธ์ จำเลยในคดีอาญา หมายเลขดำที่ อ. ๒๓๐๕/๒๕๕๒ ของศาลฎีกายังศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๕ วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓๓ ต้องด้วยมาตรา ๖ หรือไม่

ได้ความตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้องว่า พนักงานอัยการจังหวัดแพร่ ฟ้องนายนคร ดวงแก้ว ที่ ๑ นายสุบรรณ สาระพันธ์ ที่ ๒ เป็นจำเลยในความผิดฐานร่วมกันมียาเสพติดให้โทษ ในประเภท ๑ (เฮโรอีน) หนัก ๔๕.๘ กรัม คำนวณเป็นเฮโรอีนไฮโดรคลอไรด์สารบริสุทธิ์หนัก ๓๖.๕ กรัม ไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายโดยมิได้รับอนุญาต ศาลจังหวัดแพร่พิพากษา เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๐ ว่า จำเลยทั้งสองมีความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๖๖ วรรคหนึ่ง จำคุกคนละ ๑๕ ปี จำเลยทั้งสองให้การรับสารภาพในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวน เป็นประโยชน์แก่การพิจารณามีเหตุบรรเทาโทษลดโทษให้หนึ่งในสาม ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๗๘ จำคุกคนละ ๑๐ ปี บวกโทษจำคุก ๗ เดือน ของจำเลยที่ ๑ ซึ่งรอการลงโทษไว้ในคดีอาญาหมายเลขแดง ที่ ๔๔๘/๒๕๓๕ ของศาลจังหวัดอำนาจเจริญ เข้ากับโทษในคดีนี้ รวมจำคุกจำเลยที่ ๑ มีกำหนด ๑๐ ปี ๗ เดือน และริบเฮโรอีนของกลางที่เหลือจากการตรวจพิสูจน์

จำเลยทั้งสองอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค ๒ พิพากษายืน

จำเลยทั้งสองฎีกา และยื่นคำโต้แย้งต่อศาลฎีกาว่า พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๕ วรรคสอง ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓๓ ใช้บังคับกับจำเลยทั้งสอง ไม่ได้ตามมาตรา ๖ อีกทั้งโทษก็ไม่มีพยานผู้ใดเห็นว่าจำเลยทั้งสองร่วมกันจำหน่ายเฮโรอีน แม้จำเลยทั้งสอง รับสารภาพในชั้นสอบสวน แต่ในชั้นศาลจำเลยได้ให้การปฏิเสธ จึงเป็นภาระหน้าที่ของโจทก์ที่จะต้อง นำพยานหลักฐานมาสืบพิสูจน์ให้เห็นความผิดของจำเลยทั้งสอง

ศาลฎีกาเห็นว่า คดีนี้ศาลอุทธรณ์ภาค ๒ ยกบทบัญญัติพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๕ วรรคสอง มาใช้ในการวินิจฉัยชี้ขาดคดี ที่จำเลยฎีกาโต้แย้งว่า บทกฎหมายดังกล่าวขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๓ ใช้บังคับมิได้ตามมาตรา ๖ เป็นกรณีที่คู่ความโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น จึงให้รอการพิจารณาพิพากษาคดีนี้ไว้ชั่วคราว และให้ส่งคำโต้แย้งของจำเลยทั้งสองไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๖๕

ศาลรัฐธรรมนูญได้ประชุมปรึกษาแล้ว มีมติให้รับคำโต้แย้งของจำเลยทั้งสองไว้ดำเนินการต่อไป ตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๑๐

เห็นว่า ตามคำร้องของจำเลยทั้งสองเป็นกรณีที่จำเลยที่ ๑ และที่ ๒ ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ อ. ๒๓๐๕/๒๕๕๒ ของศาลฎีกา ยื่นคำโต้แย้งในชั้นฎีกาว่า พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๕ วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓๓ และเป็นกรณีที่ศาลฎีกาจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวบังคับแก่คดี ประกอบกับยังไม่มีการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ดังกล่าว รวมทั้งข้อโต้แย้งของจำเลยมีสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจึงรับเรื่องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๖๕

ปัญหาตามคำร้องที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๕ วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓๓ หรือไม่

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ เว้นแต่การมีไว้ในครอบครองในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการตามที่รัฐมนตรีจะอนุญาตเป็นหนังสือ เฉพาะรายหรือเฉพาะกรณี que เห็นสมควร” และวรรคสอง บัญญัติว่า “การผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ จำนวนเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ยี่สิบกรัมขึ้นไป ให้ถือว่าผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย” แสดงว่า กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ มีเจตนารมณ์ที่จะปราบปรามและลงโทษการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษอย่างมีประสิทธิภาพ จึงบัญญัติเป็นข้อห้ามเกี่ยวกับการมียาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ ว่ามิให้ผู้ใดผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษดังกล่าว โดยมีข้อยกเว้นกรณีการมีไว้ในครอบครองอันจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการ ซึ่งต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขก่อน จึงจะมีไว้ในครอบครองได้ การกระทำใดๆ ที่เป็นการผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครอง

ซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ เป็นปริมาณซึ่งคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ ๒๐ กรัมขึ้นไป กฎหมายให้ถือว่า การกระทำเช่นนั้นเป็นการกระทำเพื่อจำหน่าย หากข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปริมาณยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ มีจำนวนตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ดังกล่าวแล้ว ก็ต้องถือว่าผู้กระทำการได้กระทำการตามที่กฎหมายบัญญัติโดยผู้กระทำการนั้นไม่อาจนำสืบหรือพิสูจน์หักล้างบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวเป็นอย่างอื่นได้ และเป็นอำนาจของศาลที่จะต้องวินิจฉัยชี้ขาดให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย เช่นว่านั้น

พิจารณาแล้ว คดีนี้โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยทั้งสองในข้อหาความผิดฐานมีเฮโรอีน ซึ่งคำนวณเป็นปริมาณเฮโรอีนไฮโดรคลอไรด์ บริสุทธิ์หนัก ๓๖.๕ กรัม ไว้ในตามครอบครองเพื่อจำหน่าย ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๕ ขอให้ลงโทษตามมาตรา ๖๖ ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษาต้องกันให้ลงโทษจำเลยทั้งสองตามมาตรา ๑๕ และมาตรา ๖๖ วรรคหนึ่ง ตามที่โจทก์ฟ้องจำเลยทั้งสองฎีกาและโต้แย้งในชั้นฎีกาว่า มาตรา ๑๕ วรรคสอง ที่ศาลใช้เป็นบทลงโทษจำเลยทั้งสองเป็นบทบัญญัติที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓๓ โดยจำเลยทั้งสองเห็นว่า ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓๓ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด” และมาตรา ๖ บัญญัติว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้” ดังนั้น ที่พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๕ วรรคสอง บัญญัติว่า “การผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ คำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ยี่สิบกรัมขึ้นไปให้ถือว่าผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย” จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓๓ และมาตรา ๖ ใช้บังคับกับจำเลยทั้งสองไม่ได้ ทั้งโจทก์ไม่มีพยานผู้ใดเห็นว่าจำเลยทั้งสองร่วมกันจำหน่ายเฮโรอีน แม้จำเลยทั้งสองรับสารภาพในชั้นสอบสวน แต่ในชั้นศาลจำเลยทั้งสองให้การปฏิเสธ จึงเป็นภาระหน้าที่ของโจทก์ที่จะต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ให้เห็นถึงความผิดของจำเลยทั้งสอง ซึ่งศาลฎีกาได้พิพากษาไว้เป็นบรรทัดฐานมาแล้วหลายเรื่อง

เห็นว่า คำโต้แย้งดังกล่าวของจำเลยทั้งสองเป็นเรื่องเกี่ยวกับภาระการพิสูจน์ความผิดในการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๕ วรรคสอง ที่บัญญัติว่าการมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ (เฮโรอีน) คำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ ๒๐ กรัมขึ้นไป ให้ถือว่า มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ซึ่งเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวกับภาระการพิสูจน์ความผิดและข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย

ก่อนอื่นเห็นสมควรกล่าวถึงความผิดต่าง ๆ เกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษเฉพาะเฮโรอีนไฮโดรคลอไรด์ ซึ่งเป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ ที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ดังต่อไปนี้

เฮโรอีน เป็นยาเสพติดให้โทษชนิดหนึ่งซึ่งถูกจัดอยู่ในยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ (ลำดับที่ ๑๔) ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ ๑๓๕ (พ.ศ. ๒๕๓๕)

๑. ความผิดฐานผลิตเฮโรอีน

มาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต...ซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑...” เป็นการห้ามโดยเด็ดขาดไม่มีข้อยกเว้น หากฝ่าฝืน มาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง ได้บัญญัติโทษไว้ว่า “ผู้ใดผลิต...ซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต”

คำว่า “ผลิต” นี้ตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ให้หมายความว่า เพาะ ปลูก ทำ ผสม ปรง แปรสภาพ เปลี่ยนรูป สังเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ และให้หมายความรวมถึงการแบ่งบรรจุ หรือรวมบรรจุด้วย

โดยที่คำว่า “ผลิต” ข้างต้น กฎหมายให้หมายความรวมถึง การแบ่งบรรจุ หรือรวมบรรจุด้วย ดังนั้น การที่จำเลยเทเฮโรอีนจากหลอดใหญ่แบ่งใส่ห่อกระดาษเล็กแล้วเก็บเฮโรอีนขนาดเล็กทั้งหมด ใส่ถุงพลาสติกขนาดใหญ่ ดังนี้ฟังได้ว่าเป็นการแบ่งบรรจุอันเป็นการผลิตยาเสพติดให้โทษแล้ว (ฎีกาที่ ๒๐๕๗/๒๕๓๓) หรือกรณีที่จำเลยบรรจุเฮโรอีนใส่หลอดกาแฟที่ตัดเป็นท่อนั้นๆ ก็เป็นการผลิตเฮโรอีนเช่นกัน (ฎีกาที่ ๗๑๖/๒๕๒๗) และคำพิพากษาฎีกาที่ ๒๓๓๒/๒๕๓๑ ที่ ๓๐/๒๕๓๒ ที่ ๒๐๕๗/๒๕๓๓ ที่ ๑๗๓๗/๒๕๓๖

อย่างไรก็ดี ศาลฎีกาก็ได้วินิจฉัยว่า การที่จำเลยแบ่งบรรจุเพื่อความสะดวกในการนำติดตัวไปเสพเอง ไม่เป็นการผลิตตามความหมายข้างต้น เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๒/๒๕๓๕ การผลิตโดยการแบ่งบรรจุตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ฯ มาตรา ๔ ต้องเป็นการแบ่งบรรจุที่เป็นอันตรายแก่สังคมอย่างร้ายแรง ทำนองเดียวกับการเพาะ ปลูก ทำ ผสม ปรง แปรสภาพ เปลี่ยนรูป หรือสังเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ เช่น การบรรจุเพื่อจำหน่ายแก่บุคคล โดยทั่วไป การที่จำเลยแบ่งบรรจุเพื่อความสะดวกในการใช้เสพของตนเอง ไม่เป็นการผลิตตามบทกฎหมายดังกล่าว และคำพิพากษาฎีกาที่ ๒๓/๒๕๓๕ ตัดสินในทำนองเดียวกัน

๒. ความผิดฐานผลิตเฮโรอีนเพื่อจำหน่าย

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า มาตรา ๑๕ บัญญัติไว้ชัดเจนว่าห้ามมิให้ผู้ใดผลิตเฮโรอีน หากฝ่าฝืน มีโทษตามมาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง คือต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต แต่โดยที่มาตรา ๖๕ วรรคสอง

บัญญัติว่า “ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง (คือผลิตเฮโรอีน) เป็นการกระทำเพื่อจำหน่าย ต้องระวางโทษประหารชีวิต” และ มาตรา ๑๕ วรรคสอง บัญญัติว่า “การผลิต...ซึ่งยาเสพติด ให้โทษประเภท ๑ คำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ยี่สิบกรัมขึ้นไปให้ถือว่าผลิต...เพื่อจำหน่าย” ดังนั้น จึงเป็นไปได้ว่าการผลิตเฮโรอีนบางครั้งเป็นการกระทำเพื่อจำหน่าย ซึ่งผู้กระทำผิดต้องรับโทษหนักขึ้น (ฐานผลิตเฮโรอีนเพื่อจำหน่าย) หนักกว่าความผิดฐานผลิตเฮโรอีน

มาตรา ๑๕ วรรคสอง และมาตรา ๖๕ ข้างต้น จึงเป็นบทบัญญัติชี้ให้เห็นถึงความผิดฐานผลิตเฮโรอีนเพื่อจำหน่าย และกรณีที่จะเข้าข่ายความผิดฐานผลิตเฮโรอีนเพื่อจำหน่ายนี้แน่นอนว่าจะต้องผ่านขั้นตอนคือเป็นความผิดฐานผลิตเฮโรอีนมาแล้ว จึงจะมาพิจารณาว่าการที่จำเลยผลิตเฮโรอีนนั้น เป็นการกระทำเพื่อจำหน่ายหรือไม่

จากถ้อยคำตามมาตรา ๑๕ วรรคสอง และมาตรา ๖๕ ดังกล่าว อาจแบ่งกรณีความผิดฐานผลิตเฮโรอีนเพื่อจำหน่ายออกได้เป็น ๒ กรณี คือ

๒.๑ กรณีที่จำเลยผลิตเฮโรอีนและเฮโรอีนนั้นคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ แล้วมีน้ำหนักไม่ถึง ๒๐ กรัม แต่จำเลยมีพฤติกรรมส่อไปในทางให้เห็นว่า ผลิตเฮโรอีนนั้นเพื่อจำหน่าย เช่น จำเลยบรรจุเฮโรอีนใส่หลอดกาแฟที่ตัดเป็นท่อนๆ เพื่อความสะดวกในการจำหน่าย สมมติว่ามีอยู่ ๒๐ ท่อน คำนวณน้ำหนักเป็นสารบริสุทธิ์แล้วไม่ถึง ๒๐ กรัม ซึ่งถือว่าจำเลยผลิตเฮโรอีนตามความหมายของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ๗ มาตรา ๔ แล้ว ส่วนพฤติการณ์ที่จำเลยแบ่งบรรจุใส่หลอดก็เพื่อสะดวกในการจำหน่ายมิใช่เป็นการมีไว้เพื่อตนเอง การกระทำของจำเลยจึงมีความผิดฐานผลิตเฮโรอีนเพื่อจำหน่าย ทั้งนี้ ตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง มาตรา ๖๕ วรรคสอง

๒.๒ กรณีที่จำเลยผลิตเฮโรอีน และเฮโรอีนนั้นคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ ๒๐ กรัมขึ้นไป มาตรา ๑๕ วรรคสอง สันนิษฐานไว้เด็ดขาดว่า ให้ถือว่าเป็นการผลิตเฮโรอีนเพื่อจำหน่าย เช่น กรณีตามตัวอย่างในข้อ ๑ ดังกล่าว สมมติว่ามีเฮโรอีนแบ่งบรรจุใส่หลอดกาแฟถึง ๕,๐๐๐ หลอด และคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ ๒๑ กรัม เช่นนี้ ถือว่าเป็นการผลิตเฮโรอีนเพื่อจำหน่ายแล้ว เพราะเข้าข้อสันนิษฐานตามมาตรา ๑๕ วรรคสอง ข้างต้น และข้อสันนิษฐานตามมาตรา ๑๕ วรรคสอง นี้เป็นข้อสันนิษฐานโดยเด็ดขาด จำเลยจะนำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานดังกล่าวไม่ได้ (ฎีกาที่ ๗๑๑/๒๕๓๐ ที่ ๒๒๖๘/๒๕๓๒) และโจทก์ก็ไม่จำเป็นต้องนำสืบให้เห็นว่าจำเลยผลิตเฮโรอีนนั้นโดยมีเจตนาเพื่อจำหน่ายหรือไม่ (เทียบฎีกาที่ ๑๓๕๐/๒๕๓๖)

อนึ่ง ความผิดฐานผลิตเฮโรอีนเพื่อจำหน่ายไม่ว่าจะเป็นกรณีหนึ่งกรณีใดตามข้อ ๑ หรือข้อ ๒ ข้างต้น โทษตามกฎหมายก็เท่ากัน คือต้องระวางโทษประหารชีวิตตามมาตรา ๖๕ วรรคสอง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๑๑/๒๕๓๐ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๕ วรรคสอง บัญญัติว่า การผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ จำนวนเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ ๒๐ กรัมขึ้นไป ให้ถือว่าผลิต ส่งออก นำเข้า หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายนั้น เป็นข้อสันนิษฐานโดยเด็ดขาด จำเลยจะนำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานดังกล่าวหาได้ไม่ (มีฎีกาที่ ๒๒๖๘/๒๕๓๓ วินิจฉัยตาม)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๓๓๔/๒๕๓๒ กรณีตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ฯ มาตรา ๑๕ ที่บัญญัติว่า ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครอง ซึ่งยาเสพติดให้โทษ ในประเภท ๑ เว้นแต่การมีไว้ในครอบครองในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการตามที่รัฐมนตรี จะอนุญาตเป็นหนังสือเฉพาะรายหรือเฉพาะกรณีให้เห็นสมควร การผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ใน ครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภท ๑ จำนวนเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ยี่สิบกรัมขึ้นไป ให้ถือว่า ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายนั้นเป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาด เมื่อข้อเท็จจริง พังได้ว่า จำเลยมีเฮโรอีนซึ่งจำนวนเป็นสารบริสุทธิ์หนักถึง ๖๑.๓๘๘ กรัม ไว้ในครอบครองจริงเช่นนี้ จึงถือได้ว่าจำเลยมีเฮโรอีนจำนวนดังกล่าวไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายแล้ว จำเลยจะฎีกาโต้แย้ง เป็นอย่างอื่นเพื่อหักล้างข้อสันนิษฐานของกฎหมายดังกล่าวหาได้ไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๕๐/๒๕๓๖ ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๕ วรรคสอง บัญญัติว่า การผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษ ในประเภท ๑ จำนวนเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ยี่สิบกรัมขึ้นไป ให้ถือว่า ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ใน ครอบครองเพื่อจำหน่าย บทบัญญัติดังกล่าวเป็นข้อสันนิษฐานโดยเด็ดขาด เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่า จำเลยมีเฮโรอีนซึ่งจำนวนเป็นสารบริสุทธิ์หนักถึง ๒๓๖.๘ กรัม ไว้ในครอบครองเช่นนี้ จึงถือได้ว่า จำเลยมีเฮโรอีนดังกล่าวไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายแล้ว โจทก์ไม่จำเป็นต้องนำพยานมาสืบให้ศาลเห็นว่า จำเลยมีเจตนาที่จะมีเฮโรอีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๗๓๗/๒๕๓๖ ที่ ๒๕๘/๒๕๓๘

๓. ความผิดฐานจำหน่ายเฮโรอีน

มาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใด...จำหน่าย...ซึ่งยาเสพติดให้โทษใน ประเภท ๑...” เป็นการบัญญัติห้ามจำหน่ายโดยเด็ดขาดเหมือนกับความผิดฐานผลิตเฮโรอีน ไม่มี ข้อยกเว้น หากฝ่าฝืนก็มีโทษตามมาตรา ๖๖

มาตรา ๖๖ ผู้ใดจำหน่าย... ซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ มีปริมาณจำนวนเป็นสารบริสุทธิ์ ไม่เกินหนึ่งร้อยกรัม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาท ถึงห้าแสนบาท

ถ้ายาเสพติดให้โทษนั้นมีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์เกินหนึ่งร้อยกรัม ต้องระวางโทษ จำคุกตลอดชีวิตหรือประหารชีวิต

มาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้ให้ความหมายของคำว่า “จำหน่าย” หมายความว่า ขาย จ่าย แจก แลกเปลี่ยน ให้ อันกินความหมายที่กว้างกว่าการขาย อย่างเดียวโดยไม่ต้องไปคำนึงว่าจำหน่ายไปแล้วจะมีค่าตอบแทนหรือไม่ และการ “จำหน่าย” ในที่นี้ หมายถึง การจำหน่ายให้แก่บุคคลภายนอกที่มีใจผู้ร่วมกระทำความผิดด้วยกัน (ฎีกาที่ ๒๘๕๒/๒๕๓๗)

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๖๔/๒๕๑๘ จำเลยขายเฮโรอีนให้แก่ผู้ซื้อ แม้ผู้ซื้อจะเป็นสายให้ตำรวจ และซื้อเพื่อแสวงหาหลักฐานในการจับกุมจำเลยก็ตาม การกระทำของจำเลยก็เป็นความผิดฐานขายเฮโรอีน

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๗๑๖/๒๕๒๔ การที่จำเลยไปเอาเฮโรอีนมาให้เจ้าหน้าที่ตำรวจโดยจำเลย ไม่ได้รับค่าตอบแทนเลยก็เป็นความผิดฐานจำหน่ายเฮโรอีนแล้ว และการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจมอบเงินค่า เฮโรอีนให้แก่จำเลยไปนั้น จำเลยจะไปซื้อจากบุคคลอื่น หรือเอาเฮโรอีนจากที่ไหนมามอบให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ ย่อมเป็นข้อเท็จจริงอยู่ในความรู้เห็นของจำเลยเอง ถึงหากจำเลยไม่ได้รับเงินค่าขายไว้เป็นของตน โดยเป็นเพียง ผู้ไปเอาเฮโรอีนมามอบให้ผู้ซื้อ ก็ยังมีความผิดฐานจำหน่ายเฮโรอีนอยู่นั่นเอง ดังนั้น การที่โจทก์บรรยาย ฟ้องว่า จำเลยจำหน่ายเฮโรอีนให้แก่ผู้มีซื้อ แต่ทางพิจารณาได้ความว่า จำเลยเป็นเพียงผู้เอาเฮโรอีนมาให้ เจ้าหน้าที่ตำรวจ จึงมิใช่ข้อแตกต่างในสาระสำคัญ

คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๕๐๔/๒๕๒๖ คำว่า “จำหน่าย” ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ฯ มิได้หมายความเฉพาะการขายเท่านั้น การจำหน่ายจ่ายแจกด้วยประการใด ก็ถือเป็นการจำหน่ายอยู่นั่นเอง เฮโรอีนของกลางครึ่งหลอดที่จำเลยมอบให้ตำรวจนั้นมีใจเพียงมอบให้ดูแต่มอบให้ไปเลย แม้จะมอบให้ เพื่อเป็นตัวอย่างในการหลอกขายผงซักฟอกแทนเฮโรอีน ก็เป็นการมอบเฮโรอีนให้แก่ผู้อื่นซึ่งถือเป็นการจำหน่าย

ธนบัตรของกลางที่นำมาใช้ล่อซื้อเฮโรอีนจำเลย เป็นเงินที่ตำรวจยึดมาจากสำนักงานปราบปราม ยาเสพติดให้โทษอเมริกา มิใช่เงินของจำเลย จึงต้องคืนธนบัตรนั้นแก่เจ้าของไปจะริบไม่ได้

แต่ถ้าการจำหน่ายเฮโรอีนนั้นยังไม่สำเร็จบริบูรณ์ จำเลยคงมีความผิดฐานพยายามจำหน่ายเฮโรอีน ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๖๘๔/๒๕๓๑ จำเลยตกลงขายเฮโรอีนให้สายลับ ๓ ห่อ และรับเงินค่าเฮโรอีน จากสายลับใส่กระเป๋ากางเกงไว้แล้ว แต่ขณะหยิบถุงพลาสติกซึ่งบรรจุเฮโรอีนไว้ ๖๕ ห่อ ขึ้นมาจากที่ซ่อน ยังไม่ทันส่งมอบเฮโรอีนตามจำนวนที่ตกลงขายให้สายลับก็ถูกเจ้าพนักงานตำรวจจับเสียก่อน ดังนี้ จำเลยยังไม่ได้แยกเฮโรอีน ๓ ห่อออกจากจำนวน ๖๕ ห่อ การซื้อเฮโรอีนระหว่างจำเลยกับสายลับ จึงยังไม่สำเร็จสมบูรณ์ การกระทำของจำเลยเป็นความผิดฐานพยายามจำหน่ายเฮโรอีน ๓ ห่อดังกล่าว

๔. ความผิดฐานนำเข้าเฮโรอิน

มาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใด...นำเข้า...ซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑...” เป็นการห้ามนำเข้าโดยเด็ดขาดไม่มีข้อยกเว้น หากฝ่าฝืนมีโทษตามมาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใด...นำเข้า...ซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต”

คำว่า “นำเข้า” นี้ มาตรา ๔ ได้ให้ความหมายว่า “นำหรือสั่งเข้ามาในราชอาณาจักร” ซึ่งก็คือการนำเข้ามาเองหรือการสั่งเข้ามาในประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นการสั่งซื้อหรืออะไรก็ตามแต่ อันเป็นผลให้เฮโรอินนั้นถูกนำเข้ามาในประเทศไทย ในทางปฏิบัติแทบไม่ปรากฏความผิดฐานนี้ให้เห็นเลย

๕. ความผิดฐานนำเข้าเฮโรอินเพื่อจำหน่าย

โดยที่มาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติห้ามมิให้ผู้ใดนำเข้าเฮโรอิน หากฝ่าฝืนมีโทษตามมาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง แต่โดยที่มาตรา ๖๕ วรรคสอง บัญญัติว่า “ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง (คือนำเข้าเฮโรอิน) เป็นกระทำเพื่อจำหน่าย ต้องระวางโทษประหารชีวิต” และมาตรา ๑๕ วรรคสอง บัญญัติว่า “...การนำเข้า...ซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ จำนวนเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ยี่สิบกรัมขึ้นไปให้ถือว่า...นำเข้า...เพื่อจำหน่าย” ฉะนั้น การนำเข้าเฮโรอินบางครั้ง บางกรณี อาจมีพฤติการณ์เป็นการนำเข้าเพื่อจำหน่ายก็ได้ ทั้งนี้อาจแยกความผิดฐานนำเข้าเฮโรอินเพื่อจำหน่ายได้เป็น ๒ กรณี ดังต่อไปนี้

๕.๑ กรณีที่จำเลยนำเข้าเฮโรอินและเฮโรอินนั้นจำนวนเป็นสารบริสุทธิ์ได้มีน้ำหนักไม่ถึง ๒๐ กรัม แต่จำเลยมีพฤติการณ์สอดแสดงให้เห็นว่าเป็นการนำเข้าเฮโรอินนั้นเพื่อจำหน่าย เช่น จำเลยนำเฮโรอินที่แบ่งบรรจุใส่หลอดกาแฟที่ตัดเป็นท่อนๆ ซ่อนในกระเป๋าเสื้อผ้าเข้ามาในประเทศไทย และเฮโรอินนั้นจำนวนเป็นสารบริสุทธิ์แล้วมีน้ำหนักไม่ถึง ๒๐ กรัม พฤติการณ์ที่จำเลยนำเฮโรอินที่แบ่งบรรจุใส่หลอดกาแฟเสร็จเรียบร้อยแล้วเข้ามาในประเทศไทยก็เพื่อความสะดวกในการจำหน่าย การกระทำของจำเลยจึงเป็นความผิดฐานนำเข้าเฮโรอินเพื่อจำหน่าย ตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง มาตรา ๖๕ วรรคสอง

๕.๒ กรณีที่จำเลยนำเข้าเฮโรอินและเฮโรอินนั้นจำนวนเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ ๒๐ กรัมขึ้นไป มาตรา ๑๕ วรรคสอง สันนิษฐานไว้โดยเด็ดขาดว่า ให้ถือว่าเป็นการนำเข้าเฮโรอินเพื่อจำหน่าย จำเลยจะนำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานดังกล่าวไม่ได้ เช่นกรณีตามตัวอย่างในข้อ ๑ ข้างต้น สมมติว่าเฮโรอินที่แบ่งบรรจุใส่หลอดกาแฟและถูกนำเข้ามาในประเทศไทยนั้น จำนวนเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ ๒๐ กรัมขึ้นไป เช่นนี้ ถือว่าจำเลยมีความผิดฐานนำเข้าเฮโรอินเพื่อจำหน่ายเลยทีเดียว โดยโจทก์ไม่จำเป็นต้องนำสืบให้เห็นว่าที่จำเลยนำเฮโรอินนั้น เข้ามาโดยมีเจตนาเพื่อจำหน่ายหรือไม่ (ขอให้เทียบดูฎีกาที่ ๑๓๕๐/๒๕๓๖)

อย่างไรก็ดี ความผิดฐานนำเข้าเฮโรอินเพื่อจำหน่ายทั้ง ๒ กรณีข้างต้น โทษตามกฎหมายก็เท่ากันคือ ประหารชีวิตสถานเดียว (มาตรา ๖๕ วรรคสอง)

๖. ความผิดฐานส่งออกเฮโรอีน

มาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใด...ส่งออก...ซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑...” เป็นการห้ามโดยเด็ดขาดเหมือนกรณีความผิดฐานผลิต จำหน่ายและนำเข้าเฮโรอีนโดยไม่มีข้อยกเว้น หากฝ่าฝืนย่อมมีโทษจำคุกตลอดชีวิตสถานเดียว ตามมาตรา ๖๕ วรรคหนึ่ง

คำว่า “ส่งออก” ตามมาตรา ๕ ให้ความหมายว่า “นำหรือส่งออกนอกราชอาณาจักร” ซึ่งก็คือการนำออกหรือส่งออกนอกประเทศไทยนั่นเอง ปัญหาจึงมีว่าอย่างไรถือว่าได้ลงมือกระทำความผิดถึงขั้นส่งออกเฮโรอีนออกนอกราชอาณาจักรแล้ว ปัญหานี้ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยไว้ว่าจำเลยรอเวลาที่จะออกเดินทางไปกับสายการบินพร้อมเฮโรอีนของกลาง ณ ท่าอากาศยานกรุงเทพ ก่อนกำหนดเที่ยวบินที่จะออกนอกราชอาณาจักร ประมาณ ๑ ชั่วโมง แต่ถูกเจ้าพนักงานตรวจค้นจับกุมขณะอยู่ในพิธีการทางศุลกากร และตรวจคนเข้าเมือง ดังนี้ แม้จำเลยจะยังไม่ทันได้ขึ้นเครื่องบินอันเป็นยานพาหนะ ก็ถือได้ว่าจำเลยได้ลงมือที่จะนำเฮโรอีนของกลางออกนอกราชอาณาจักรแล้ว หากให้อยู่ในชั้นเตรียมการไม่ จำเลยลงมือกระทำความผิดแล้ว แต่กระทำไปไม่ตลอด เพราะถูกเจ้าพนักงานจับกุมเสียก่อน จึงเป็นการพยายามกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๐ (ฎีกาที่ ๑๐๐๖/๒๕๒๓)

๗. ความผิดฐานส่งออกเฮโรอีนเพื่อจำหน่าย

ความผิดฐานนี้เหมือนกับความผิดฐานนำเข้าเฮโรอีนเพื่อจำหน่าย ต่างกันก็ตรงที่อันหนึ่งเป็นการนำเข้า อีกอันหนึ่งเป็นการส่งออก เพราะมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติห้ามมิให้ผู้ใดส่งออกเฮโรอีน และหากฝ่าฝืนส่งออกโดยมีพฤติการณ์ซึ่งชี้ให้เห็นว่าเป็นการกระทำเพื่อจำหน่าย (ส่งออกเฮโรอีนเพื่อจำหน่าย) ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้นตามมาตรา ๖๕ วรรคสอง คือ ประหารชีวิตสถานเดียว

พฤติการณ์ที่เป็นการส่งออกเฮโรอีนเพื่อจำหน่ายอาจเกิดขึ้นได้ ๒ กรณี คือ

๗.๑ กรณีที่เฮโรอีนที่จำเลยส่งออกนั้นมีน้ำหนักคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ไม่ถึง ๒๐ กรัม แต่จำเลยมีพฤติการณ์สื่อแสดงให้เห็นว่าเป็นการส่งออกเฮโรอีนนั้นเพื่อจำหน่าย เช่น พฤติการณ์ที่จำเลยนำเฮโรอีนที่แบ่งบรรจุใส่หลอดกาแฟที่ตัดเป็นท่อนๆ แล้วส่งออกนอกราชอาณาจักรและถูกจับกุมได้ เช่นนี้ จำเลยย่อมมีความผิดฐานส่งออกเฮโรอีนเพื่อจำหน่าย

๗.๒ กรณีที่เฮโรอีนที่จำเลยส่งออกนั้นมีน้ำหนักคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ ๒๐ กรัมขึ้นไป มาตรา ๑๕ วรรคสอง บัญญัติสันนิษฐานไว้โดยเด็ดขาดว่าให้ถือว่าเป็นการส่งออกเฮโรอีนเพื่อจำหน่าย จำเลยจะนำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานดังกล่าวไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๕๕๐/๒๕๒๗ จำเลยมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายและพยายามส่งออกนอกราชอาณาจักรเพื่อจำหน่ายซึ่งเฮโรอีนจำนวนเดียวกัน จำเลยถูกจับพร้อมเฮโรอีนของกลางขณะจะขึ้น

เครื่องบินไปต่างประเทศ ดังนี้ จำเลยมีเจตนาประสงค์ต่อผลประการเดียวที่จะนำเฮโรอีนดังกล่าวออกนอกราชอาณาจักรเพื่อจำหน่าย แม้โจทก์จะบรรยายฟ้องแยกการกระทำของจำเลยเป็นสองตอน และจำเลยให้การรับสารภาพ ก็เป็นการกระทำกรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท

๘. ความผิดฐานมีเฮโรอีนไว้ในครอบครอง

มาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใด...มีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ เว้นแต่การมีไว้ในครอบครองในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการตามที่รัฐมนตรีจะอนุญาตเป็นหนังสือเฉพาะรายหรือเฉพาะกรณีที่เหมาะสม” หากฝ่าฝืน มาตรา ๖๗ บัญญัติโทษไว้ว่า “ผู้ใดมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ไม่ถึงยี่สิบกรัม โดยไม่ได้รับอนุญาตตามมาตรา ๑๕ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท”

ข้อสังเกตก็คือ ความผิดฐานมีเฮโรอีนไว้ในครอบครองนี้ มิได้ห้ามมิให้มีไว้ในครอบครองเสียทีเดียว แต่ยังมีข้อยกเว้นให้มีไว้ในครอบครองได้ในกรณีที่จำเป็น ดังที่ปรากฏตามข้อความในตอนท้ายของมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง ส่วนการผลิต นำเข้า หรือส่งออกซึ่งเฮโรอีนนั้น มาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติห้ามโดยเด็ดขาดทีเดียว ไม่มีข้อยกเว้น

ส่วนโทษฐานมีเฮโรอีนไว้ในครอบครองนั้น ตามมาตรา ๖๗ กำหนดให้ถือเอาน้ำหนักของยาเสพติดให้โทษเป็นหลักในการพิจารณา กล่าวคือ หากยาเสพติดให้โทษ คือ เฮโรอีนที่มีไว้ในครอบครองนั้นมีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ไม่เกิน ๒๐ กรัม ก็มีโทษตามมาตรา ๖๗ ข้างต้น แต่ถ้ามีน้ำหนักตั้งแต่ ๒๐ กรัมขึ้นไป ก็จะไปเข้าข่ายเป็นความผิดฐานมีเฮโรอีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย อันจะต้องรับโทษหนักขึ้นตามมาตรา ๑๕ วรรคสอง ประกอบมาตรา ๖๖ ดังจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป

ปัญหาอยู่ที่คำว่า “มีไว้ในครอบครอง” ตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง ข้างต้นจะมีความหมายครอบคลุมเพียงใด เพราะพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ก็มีได้บัญญัติให้คำนิยามไว้

คำว่า “มีไว้ในครอบครอง” นี้ ถ้อยคำที่ชัดเจนอยู่ในตัวแล้วก็คือ “การครอบครอง” ซึ่งการครอบครองนี้ตามหลักกฎหมายแพ่งมีหลักอยู่ว่าจะต้องมีการยึดทรัพย์สินไว้โดยมีเจตนาจะยึดถือเพื่อตนเองผู้นั้นจึงได้ชื่อว่าเป็นผู้มีสิทธิครอบครอง (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๖๗) กล่าวคือ จะต้องเป็นการยึดถือทรัพย์สินโดยมีเจตนาที่จะหวงกันไว้เพื่อตนเองโดยอาจมุ่งหมายเพื่อใช้หรือหาประโยชน์จากทรัพย์สินหรือเพื่อที่จะเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ทั้งนี้ ไม่จำเป็นว่าผู้มีสิทธิครอบครองนี้จะต้องยึดถือทรัพย์สินไว้ด้วยตนเอง ผู้อื่นอาจเป็นผู้ยึดถือให้ไว้ก็ได้

ปัญหาจึงเกิดขึ้นว่า การมีไว้ในครอบครองนี้จะรวมถึงกรณีที่ยึดถือทรัพย์สินไว้แทนผู้อื่นด้วยหรือไม่ เพราะผู้ยึดถือทรัพย์สินไว้ตามความเป็นจริงอาจจะมีผู้ผู้มีสิทธิครอบครองก็ได้ เพราะมิได้มีเจตนาจะยึดถือเพื่อตนเป็นแต่เพียงยึดถือเพื่อผู้อื่น

ขอให้พิจารณาคำพิพากษาฎีกาต่อไปนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๓๘๕/๒๕๒๘ เฮโรอินของกลางที่จำเลยมีไว้ในครอบครองเป็นของบุคคลอื่นที่จะนำไปจำหน่าย แม้จำเลยเพียงแต่รับฝากเฮโรอินของกลางให้นำพาไป แต่จำเลยรู้ว่าผู้ฝากจะนำไปจำหน่าย การกระทำของจำเลยจึงเป็นการร่วมกับผู้อื่นมีเฮโรอินของกลางไว้เพื่อจำหน่ายแล้ว

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๖๐/๒๕๓๕ จำเลยให้เพื่อนไปซื้อเฮโรอินมาแล้วจำเลยนำเฮโรอินไปมอบให้เจ้าพนักงานตำรวจเพื่อให้จับกุมตนในข้อหาซื้อเฮโรอินไว้ในครอบครองโดยมิได้รับอนุญาตเพื่อประชดบิดาเป็นการหาเฮโรอินมาเป็นของกลางเพื่อให้ถูกจับกุม มิใช่เจตนาจะยึดถือเฮโรอินไว้ในครอบครอง การกระทำของจำเลยจึงไม่เป็นความผิด

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๑๖๓/๒๕๓๐ การที่จำเลยมีหลอดฉีดยาและเข็มฉีดยาซึ่งมีเฮโรอินติดอยู่ แม้เฮโรอินนั้นจะมีจำนวนเล็กน้อยจนชั่งน้ำหนักไม่ได้ ก็ย่อมถือได้ว่าจำเลยมีเฮโรอินไว้ในครอบครอง

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๖๖๓/๒๕๓๑ จำเลยที่ ๑ นำเฮโรอินมาให้ ว. โดยส่งผ่านจำเลยที่ ๒ จำเลยที่ ๒ รับเฮโรอินจากจำเลยที่ ๑ แล้วส่งผ่านให้ ว. ทั้งนี้ การกระทำของจำเลยที่ ๑ เป็นความผิดฐานจำหน่ายเฮโรอิน ส่วนการกระทำของจำเลยที่ ๒ เป็นความผิดฐานมีเฮโรอินไว้ในครอบครองโดยมิได้รับอนุญาต (มาตรา ๑๕, ๖๗)

๕. ความผิดฐานมีเฮโรอินไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย

มาตรา ๖๖ ผู้ใดจำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ไม่เกินหนึ่งร้อยกรัม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงจำคุกตลอดชีวิตและปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาทถึงห้าแสนบาท

ถ้ายาเสพติดให้โทษนั้นมีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์เกินหนึ่งร้อยกรัม ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิตหรือประหารชีวิต

มาตรา ๑๕ วรรคสอง บัญญัติว่า “การ...มีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ คำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ยี่สิบกรัมขึ้นไปให้ถือว่า...มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย”

จากบทบัญญัติข้างต้นมีข้อสังเกตเบื้องต้นว่า มาตรา ๑๕ วรรคสอง เป็นบทบัญญัติสันนิษฐานโดยเด็ดขาด การมีเฮโรอินคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ ๒๐ กรัมขึ้นไป ให้ถือว่ามิใช่มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย จำเลยจะเถียงว่าไม่ได้มีไว้เพื่อจำหน่ายหาได้ไม่ และในกรณีที่เฮโรอินที่มีไว้ในครอบครองนั้น

มีปริมาณน้อยกว่า ๒๐ กรัม ก็มีได้หมายความว่า จะเป็นการมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายไม่ได้ ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงแห่งคดี กล่าวคือถ้าข้อเท็จจริงฟังได้ว่าเป็นการมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย แม้เฮโรอีนนั้นจะมีปริมาณน้อยกว่า ๒๐ กรัม จำเลยก็ย่อมมีความผิดฐานมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๕๐/๒๕๓๖ ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๕ วรรคสอง บัญญัติว่า การผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษ ในประเภท ๑ จำนวนเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ยี่สิบกรัมขึ้นไป ให้ถือว่า ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย บทบัญญัติดังกล่าวเป็นข้อสันนิษฐานโดยเด็ดขาดเมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่า จำเลยมีเฮโรอีนซึ่งจำนวนเป็นสารบริสุทธิ์หนักถึง ๒๓๖.๘ กรัม ไว้ในครอบครองเช่นนี้ จึงถือได้ว่า จำเลยมีเฮโรอีนดังกล่าวไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายแล้ว โจทก์ไม่จำเป็นต้องนำพยานมาสืบให้ศาลเห็นว่า จำเลยมีเจตนาที่จะมีเฮโรอีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๕๕๘/๒๕๒๓ เฮโรอีนของกลางมีถึง ๒๑ กรัมเศษ แบ่งใส่หลอดถึง ๒๕ หลอด แยกไว้เป็น ๕ ห่อๆ ละ ๕ หลอด เห็นได้ว่าทำไว้เพื่อความสะดวกแก่การจำหน่าย เฮโรอีนของกลางมีจำนวนไม่น้อยทั้งไม่ปรากฏว่าจำเลยเสพเฮโรอีนเหล่านั้นเอง จำเลยจึงมีความผิดฐาน มีเฮโรอีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๑๗/๒๕๓๐ จำเลยซุกซ่อนเฮโรอีนไว้ในขนมปัง แล้วนำไปมอบให้ลิบเวร เพื่อมอบให้แก่ จ. ซึ่งถูกควบคุมอยู่ที่ห้องควบคุม ลิบเวรได้ตรวจค้นขนมปังพบเฮโรอีนของกลางเสีย ก่อนยังไม่ทันที่ส่งมอบขนมปังนั้นให้แก่ จ. ดังนี้จำเลยมีเฮโรอีนของกลางไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย โดยมุ่งประสงค์จะให้แก่ จ. เป็นข้อสำคัญและเฮโรอีนของกลางมีจำนวนเดียวมิใช่มีเฮโรอีนของกลางไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายขาดตอนจากการพยายามจำหน่าย จึงเป็นการกระทำความผิดเดียว เป็นความผิด ต่อกฎหมายหลายบท

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๕๗/๒๕๓๐ จำเลยที่ ๑ ที่ ๒ มีไว้ในครอบครองซึ่งเฮโรอีนไฮโดรคลอไรด์ จำนวน ๕.๒๕๗ กิโลกรัม อันมีน้ำหนักเกินกว่ายี่สิบกรัม ถือได้ว่าจำเลยที่ ๑ ที่ ๒ มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๕ วรรคสอง และจำเลยทั้งสอง มีไว้เพื่อจำหน่ายซึ่งเฮโรอีนมีปริมาณเกินกว่าหนึ่งร้อยกรัม จึงมีความผิดต้องระวางโทษตามมาตรา ๖๖ วรรคสอง

จำเลยที่ ๑ ตกกลางขายเฮโรอีนของกลางให้แก่ ส. เจ้าหน้าที่ผู้ล่อซื้อได้ตรวจเงินที่ซื้อเฮโรอีน จาก ส. แล้วพา ส. ไปเอาเฮโรอีนโดยเปิดท้ายรถให้ ส. ตรวจเฮโรอีนของกลางที่ขาย ส. ตรวจดูแล้ว ถอยออกไปส่งสัญญาณให้เจ้าหน้าที่เข้าจับกุมจำเลยที่ ๑ ดังนี้ มีการตกลงซื้อขายเฮโรอีนของกลางแล้ว

จำเลยที่ ๑ จึงมีความผิดฐานจำหน่ายเฮโรอีน โดยที่เฮโรอีนที่จำเลยที่ ๑ มีไว้เพื่อจำหน่ายและจำหน่าย เป็นจำนวนเดียวกัน การกระทำของจำเลยที่ ๑ จึงเป็นความผิดกรรมเดียวกัน ต้องลงโทษตามกฎหมาย ที่มีโทษหนักที่สุด แต่ความผิดฐานมีไว้เพื่อจำหน่ายซึ่งเฮโรอีนและฐานจำหน่ายเฮโรอีนอันมีปริมาณ เกินกว่าหนึ่งร้อยกรัมต้องระวางโทษเท่ากัน จำเลยที่ ๑ จึงควรรับโทษฐานจำหน่ายเฮโรอีน ที่ศาลอุทธรณ์ มิได้วินิจฉัยว่าจำเลยที่ ๑ มีความผิดฐานมีเฮโรอีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายอีกฐานหนึ่งนั้นยังไม่ถูกต้อง และศาลฎีกาเห็นว่าเป็นปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยสมควรแก้ไขให้ถูกต้องโดยแก้ไข ถึงจำเลยที่ ๒ ซึ่งมีได้ฎีกาด้วย

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๕๗/๒๕๓๐ โจทก์บรรยายฟ้องเพียงว่าจำเลยทั้งสามร่วมกันมีเฮโรอีน จำนวน ๔.๕๓๖ กิโลกรัม ไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายและจำหน่ายเฮโรอีนดังกล่าว ซึ่งมีความหมายว่า จำเลยทั้งสามจำหน่ายเฮโรอีนที่มีไว้ในครอบครองไปทั้งหมด แม้ทางพิจารณาจะปรากฏว่าจำเลยที่ ๓ ได้เก็บซ่อนเฮโรอีนไว้ ๑ ก้อน เพื่อจำหน่ายแก่สืบตำรวจโท จ. ในภายหลังก็ต้องถือว่าโจทก์มิได้ประสงค์ จะให้ลงโทษในกรณีนี้ ศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลยที่ ๓ ฐานจำหน่ายเฮโรอีนอีก ๑ ก้อน เป็นอีกกรรมหนึ่ง โดยอาศัยข้อเท็จจริงดังกล่าวไม่ได้ เพราะเป็นการเกินจากคำฟ้องของโจทก์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา มาตรา ๑๕๒

มาตรา ๖๗ แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษเป็นบทกำหนดโทษผู้กระทำความผิดที่มียาเสพติด ให้โทษในประเภท ๑ มีปริมาณไม่ถึง ๒๐ กรัม ไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต จำเลยทั้งสาม มีเฮโรอีนไว้ในครอบครองถึง ๔.๕๓๖ กิโลกรัม ซึ่งตามมาตรา ๑๕ วรรคสอง ให้ถือว่าเป็นการมีไว้ใน ครอบครองเพื่อจำหน่าย อันจะต้องลงโทษตามมาตรา ๖๖ อยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องนำมาตรา ๖๗ มาใช้ ในการกำหนดโทษจำเลยอีก

คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๕๘๐/๒๕๓๑ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๕ วรรคสอง สันนิษฐานเด็ดขาดว่า การมีเฮโรอีนคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ยี่สิบกรัมขึ้นไป ให้ถือว่าเป็นไว้ ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ส่วนในกรณีที่มีเฮโรอีนในครอบครองมีปริมาณน้อยกว่านั้น ถ้าข้อเท็จจริง พังได้ว่าเป็นการมีไว้เพื่อจำหน่ายก็ย่อมเป็นความผิดฐานมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายได้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๕๓๕/๒๕๓๑ เมื่อตำรวจทราบจากผู้มีชื่อซึ่งถูกจับกุมในข้อหาจำหน่ายเฮโรอีน ในครอบครองว่าได้ซื้อเฮโรอีนจากจำเลย ตำรวจจึงไปจับจำเลยหลังจากทราบเรื่องไม่นานก็ได้เฮโรอีน ของกลาง น้ำหนัก ๐.๑๖๐ กรัม แยกบรรจุไว้ในหลอดกาแฟพลาสติกจำนวน ๑๓ หลอด พฤติการณ์ เช่นนี้แสดงว่าจำเลยมีเฮโรอีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย

คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๒๖๘/๒๕๓๒ เฮโรอีนของกลางที่จำเลยมีไว้ในครอบครองมีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ ๑,๒๕๗ กรัม ซึ่งตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๕ วรรคสอง บัญญัติว่า การผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ คำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ยี่สิบกรัมขึ้นไป ให้ถือว่าผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย จำเลยจะเถียงว่าไม่ได้มีไว้ในครอบครองหาได้ไม่

คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๓๓๔/๒๕๓๒ กรณีตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๕ ที่บัญญัติว่า ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ เว้นแต่มีไว้ในครอบครองกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการตามที่รัฐมนตรีจะอนุญาตเป็นหนังสือเฉพาะรายหรือเฉพาะกรณี que เห็นสมควร การผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ คำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ยี่สิบกรัมขึ้นไป ให้ถือว่าผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายนั้นเป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาด เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่า จำเลยมีเฮโรอีนซึ่งคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์หนักถึง ๖๑.๓๘๘ กรัม ไว้ในครอบครองจริงเช่นนี้ จึงถือได้ว่าจำเลยมีเฮโรอีนจำนวนดังกล่าวไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายแล้ว จำเลยจะฎีกาโต้แย้งเป็นอย่างอื่นเพื่อหักล้างข้อสันนิษฐานของกฎหมายดังกล่าวหาได้ไม่

๑๐. ความผิดฐานเสพยาเฮโรอีน

มาตรา ๕๗ บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดเสพยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ หรือประเภท ๕” หากฝ่าฝืนมีโทษตามมาตรา ๕๑ ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดเสพยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๕๗... ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี และปรับตั้งแต่ห้าพันบาทถึงหนึ่งแสนบาท”

คำว่า “เสพยา” มาตรา ๕ ได้ให้ความหมายว่า หมายถึง การรับยาเสพติดให้โทษเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าด้วยวิธีใด อันเป็นการให้ความหมายในวงกว้างซึ่งรวมถึงการฉีด กิน สูด ดม ยาเสพติดเข้าสู่ร่างกายด้วย

การที่จำเลยเสพยาแอมเฟตามีนซึ่งเป็นวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท ๒ ขณะที่ขับรถยนต์ อันเป็นความผิดฐานเสพยาวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท ๒ ตามพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทกับความผิดฐานเสพยาวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท ๒ ขณะที่ขับรถตามพระราชบัญญัติจราจรทางบกนั้นเป็นการกระทำที่ต่อเนื่องกัน จึงเป็นการกระทำอันเป็นกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๐ ให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ซึ่งเป็นบทหนัก (ฎีกาที่ ๑๐๗๘/๒๕๓๕)

๑๑. ความผิดฐานยุงส่งเสริมให้ผู้อื่นเสพยาเฮโรอีน

มาตรา ๕๓ ทวิ บัญญัติว่า “ผู้ใดยุงส่งเสริมให้ผู้อื่นเสพยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑... โดยฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงห้าหมื่นบาท”

แต่เดิมความผิดฐานนี้ไม่มี เพิ่งมาบัญญัติเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๓๐ ให้เอาผิดแก่ผู้ที่ยุงส่งเสริมให้ผู้อื่นเสพยาเฮโรอีน ซึ่งการยุงส่งเสริมนี้นั้นแน่นอนว่าผู้ที่จะต้องมีใช่เป็นตัวละครผู้ร่วมกระทำผิดฐานเสพยาเฮโรอีนด้วย เป็นเพียงแต่ผู้ยุงชักจูงให้ผู้อื่นเสพยาเฮโรอีนเท่านั้น

บทบัญญัติตามมาตราดังกล่าว และคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่ากฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษได้บัญญัติลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดไว้อย่างกว้างขวางครอบคลุมการกระทำผิดทุกชั้นตอน ทั้งนี้ เพราะการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษเป็นการบ่อนทำลายประเทศชาติและประชาชนในชาติอย่างร้ายแรงที่สุด รัฐจึงมีนโยบายที่จะปราบปรามการกระทำผิดดังกล่าวอย่างเข้มงวดกวดขัน มีทั้งการกระทำผิดที่เป็นสาระสำคัญของ การกระทำและการกระทำผิดที่กฎหมายสันนิษฐานไว้เด็ดขาดซึ่งจำเลยไม่อาจนำสืบพยานหลักฐานหักล้างข้อสันนิษฐานของกฎหมายดังกล่าวได้ โดยบัญญัติข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการกระทำผิดไว้ถึง ๔ กรณี ได้แก่

๑. ความผิดฐานผลิตเฮโรอีนมีน้ำหนักคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่ยี่สิบกรัมขึ้นไปให้ถือว่าผลิต... เพื่อจำหน่าย
๒. ความผิดฐานนำเข้าเฮโรอีนมีน้ำหนักคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ยี่สิบกรัมขึ้นไปให้ถือว่านำเข้า.....เพื่อจำหน่าย
๓. ความผิดฐานส่งออกเฮโรอีนมีน้ำหนักคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ยี่สิบกรัมขึ้นไปให้ถือว่าเป็นการส่งออกเฮโรอีนเพื่อจำหน่าย
๔. ความผิดฐานมีเฮโรอีนไว้ในครอบครองมีน้ำหนักคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ยี่สิบกรัมขึ้นไปให้ถือว่ามิไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย

ความผิดที่กฎหมายสันนิษฐานเด็ดขาดโดยใช้ถ้อยคำว่า “ให้ถือว่า” เป็นความผิดนั้น ตามแนวที่ศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้ดังกล่าวข้างต้น โจทก์ไม่ต้องนำสืบพยานให้เห็นถึงการกระทำผิดตามที่กฎหมายสันนิษฐานไว้และจำเลยจะนำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานดังกล่าวก็ไม่ได้ ทั้งนี้ อาจอธิบายได้จากคำสอนของท่านผู้ทรงคุณวุฒิทางกฎหมายท่านหนึ่ง ดังต่อไปนี้

๑. ความหมายและประเภทของข้อสันนิษฐาน

ข้อสันนิษฐานเป็นหลักกฎหมายพยานหลักฐานเกี่ยวกับการฟังข้อเท็จจริงชนิดหนึ่ง ซึ่งเมื่อมีข้อสันนิษฐานศาลจะฟังข้อเท็จจริงในเบื้องต้นว่ามีอยู่อย่างใดอย่างหนึ่งก่อน จนกว่าจะได้มีการพิสูจน์หักล้างเป็นอย่างอื่น

เมื่อกล่าวถึงข้อสันนิษฐาน (presumption) ก็ต้องกล่าวถึงข้อเท็จจริง ๒ ประการ ซึ่งเกี่ยวพันกัน ข้อเท็จจริงประการแรกเรียกว่า “ข้อเท็จจริงพื้นฐาน” (basic fact) กับข้อเท็จจริงประการที่สองซึ่งเรียกว่า “ข้อเท็จจริงที่สันนิษฐาน” (presumed fact) เมื่อกล่าวว่ามีข้อสันนิษฐานว่าเด็กเกิดระหว่างสมรส เป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของสามีภรรยา นั้น ข้อเท็จจริงที่ว่าหญิงผู้เป็นภรรยาคลอดบุตรในระหว่างที่สมรสอยู่กับสามีเป็น “ข้อเท็จจริงพื้นฐาน” ส่วนข้อเท็จจริงที่ว่าเด็กคนนั้นเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายที่เกิดจากชายคู่สมรสนั้นเป็น “ข้อเท็จจริงที่สันนิษฐาน” การที่จะเกิดข้อเท็จจริงที่สันนิษฐาน จึงต้องมีข้อเท็จจริงพื้นฐานเสียก่อน ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ ๓ ทาง คือ (๑) ศาลรับรู้เอง (๒) คู่ความยอมรับ หรือ (๓) คู่ความนำสืบ

ในความหมายทั่วไป ข้อสันนิษฐานหมายรวมถึง ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายและข้อสันนิษฐานตามข้อเท็จจริงด้วย สำหรับข้อสันนิษฐานตามกฎหมายยังแบ่งเป็นข้อสันนิษฐานตามกฎหมายซึ่งหักล้างไม่ได้ (praesumptiones juris et de jure-irrebuttable presumptions of law) และข้อสันนิษฐานตามกฎหมายซึ่งหักล้างได้ (praesumptiones juris sed non de jure-rebuttable presumptions of law)

(ก) ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายซึ่งหักล้างไม่ได้

ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายซึ่งหักล้างไม่ได้ เป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาด ไม่อาจนำพยานหลักฐานมาหักล้างเป็นอย่างอื่นได้ จึงไม่ถือกันว่าเป็นข้อสันนิษฐานตามความหมายของกฎหมายลักษณะพยาน และแท้จริงแล้วเป็นเรื่องของบทกฎหมายสารบัญญัติ ตัวอย่างเช่น สุภาษิตกฎหมายที่ว่า ต้องสันนิษฐานว่าบุคคลทุกคนรู้จักกฎหมายนั้น ก็คือหลักกฎหมายที่ว่าความไม่รู้กฎหมายเป็นข้อแก้ตัวไม่ได้นั่นเอง หรือที่กล่าวมาให้สันนิษฐานว่าเด็กอายุต่ำกว่า ๘ ขวบไม่อาจทำผิดทางอาญาได้นั้น ก็เป็นเรื่องที่กฎหมายไม่เอาโทษทางอาญาแก่เด็กอายุต่ำกว่า ๘ ขวบเท่านั้น

ศาสตราจารย์ประมุข สุวรรณศรี เห็นว่า ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายซึ่งเด็ดขาดคู่ความจะสู้หักล้างไม่ได้ ซึ่งกฎหมายมักจะใช้ถ้อยคำ “ให้ถือว่า” ถ้าใช้ถ้อยคำเป็นอย่างอื่นศาลมักจะตีความไปในทางที่ว่าเป็นข้อสันนิษฐานไม่เด็ดขาด จะเห็นได้ว่าในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีบทบัญญัติที่ใช้ถ้อยคำ “ให้ถือเอา” “ให้ถือตาม” หรือถ้อยคำที่มีลักษณะบังคับทำนองเดียวกันอยู่มากมาย เช่น

มาตรา ๑๐ เมื่อความข้อใดข้อหนึ่งในเอกสารอาศิสความได้สองนัย นัยไหนจะทำให้เป็นผลบังคับได้ ให้ถือเอาตามนัยนั้นดีกว่าที่จะถือเอาที่ไร้ผล

มาตรา ๑๑ ในกรณีที่มีข้อสงสัย ให้ตีความไปในทางที่เป็นคุณแก่คู่กรณีฝ่ายซึ่งจะเป็นผู้ต้องเสียในมูลหนี้

มาตรา ๑๔ ในกรณีที่เอกสารทำขึ้นไว้หลายภาษา ไม่ว่าจะ เป็นฉบับเดียวกันหรือหลายฉบับก็ตามโดยมีภาษาไทยด้วย ถ้าข้อความในหลายภาษานั้นแตกต่างกัน และมีอาจแย้งทราบเจตนาของคู่กรณีว่าจะใช้ภาษาใดบังคับ ให้ถือตามภาษาไทย

มาตรา ๑๗ ในกรณีที่บุคคลหลายคนตายในเหตุอันตรายร่วมกัน ถ้าเป็นการพันวิสัยที่จะกำหนดว่าคนไหนตายก่อนหลัง ให้ถือว่าตายพร้อมกัน

นอกจากนี้ยังมีมาตราอื่นๆ ที่ใช้ถ้อยคำในการทำงานอื่นอีก เช่น มาตรา ๑๓, ๓๘, ๓๙, ๔๐, ๔๒ เป็นต้น

พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. ๒๔๕๗ มาตรา ๒๗ ก็บัญญัติทำนองเดียวกันว่าทหารกองเกินซึ่งถูกเรียกมาทำการตรวจเลือก ถ้าไม่มาหรือมาแต่ไม่เข้ารับการตรวจหรือไม่อยู่จนตรวจเสร็จ ให้ถือว่าหลีกเลี่ยงขัดขืน ต้องรับโทษตามมาตรา ๔๕

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๕ วรรคสอง บัญญัติว่า “การผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๑ จำนวนเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ยี่สิบกรัมขึ้นไป ให้ถือว่า ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย” มาตรา ๑๗ วรรคสอง บัญญัติว่า “การมียาเสพติดให้โทษในประเภท ๒ ไว้ในครอบครองจำนวนเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่หนึ่งร้อยกรัมขึ้นไป ให้ถือว่า มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย” และความผิดตามมาตราอื่นๆ ที่กฎหมายใช้ถ้อยคำว่า “ให้ถือว่า” อีกหลายมาตรา

(ข) ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายซึ่งหักล้างได้

ข้อสันนิษฐานชนิดนี้นับเป็นข้อสันนิษฐานโดยแท้ เพราะมีลักษณะไม่เด็ดขาดอันเป็นหลักตามกฎหมายลักษณะพยาน ซึ่งให้ศาลรับฟังข้อเท็จจริงบางอย่างในเบื้องต้นจนกว่าจะมีการพิสูจน์เป็นอย่างอื่น

เมื่อเป็นข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย กล่าวคือเกิดขึ้นโดยบทบัญญัติของกฎหมายจึงต้องเป็นกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ว่า กรณีใดให้สันนิษฐานว่ามีข้อเท็จจริงอยู่อย่างไร ตัวอย่างเช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มักจะมีบทบัญญัติว่าให้สันนิษฐานว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด หรือที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๓๖ วรรคแรก บัญญัติว่า “เด็กเกิดแต่หญิงขณะเป็น

ภริยาชายหรือภายในสามร้อยสิบวัน นับแต่วันที่การสมรสสิ้นสุดลงให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของชายผู้เป็นสามี หรือเคยเป็นสามี แล้วแต่กรณี” ในบางกรณีกฎหมายมิได้ใช้คำว่าให้สันนิษฐาน แต่บัญญัติให้บุคคลต้องรับผิดชอบเมื่อเกิดเหตุการณ์อย่างหนึ่ง เว้นแต่จะมีการพิสูจน์เป็นอย่างอื่น ซึ่งก็ถือกันว่าเป็นบทสันนิษฐานเช่นกัน เช่น กรณีที่เกิดความเสียหายขึ้นจากยานพาหนะอันเดินด้วยเครื่องจักรกล มาตรา ๔๓๗ บัญญัติให้ผู้ครอบครองหรือควบคุมยานพาหนะต้องรับผิดชอบ เว้นแต่จะพิสูจน์ว่าการเสียหายเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของผู้เสียหายเอง เป็นต้น

ผลของข้อสันนิษฐานในเรื่องนี้ก็ถือว่า ตามตัวอย่างแรกกฎหมายบังคับให้ศาลถือตามข้อเท็จจริงที่สันนิษฐาน (presumes fact) ในเบื้องต้นว่า ผู้ต้องหา หรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะได้ฟ้องร้องและสืบพยานให้ศาลเห็นว่าจำเลยได้กระทำความผิด สำหรับในตัวอย่างที่สองเมื่อเกิดข้อสันนิษฐานขึ้นแล้วศาลต้องถือตามข้อเท็จจริงที่กฎหมายสันนิษฐานว่าเด็กเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของชาย เว้นแต่จะมีการพิสูจน์ว่าความจริงชายมิได้เป็นบิดาของเด็ก ส่วนกรณีที่สาม เมื่อยานพาหนะชนผู้ใดเข้า ศาลก็จะฟังว่าผู้ขับขี่ยานพาหนะเป็นผู้ผิด เว้นแต่จะมีการพิสูจน์ว่าเป็นเหตุสุดวิสัย หรือเป็นความผิดของผู้เสียหายเอง

นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๑ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๘๕/๑ บัญญัติว่า “ก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งสืบสวนสอบสวนแล้วเห็นว่ามีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครผู้ใด กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ หรือมีพฤติการณ์ที่เชื่อได้ว่าผู้สมัครผู้ใดก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความ สนับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจให้บุคคลอื่นกระทำการดังกล่าว หรือรู้ว่ามีกระทำความดังกล่าวแล้วไม่ดำเนินการเพื่อระงับการกระทำนั้น ถ้าคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าการกระทำนั้นน่าจะมีผลให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครที่กระทำการเช่นนั้นทุกรายเป็นเวลาหนึ่งปี โดยให้มีผลนับแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่ง

ในกรณีที่ปรากฏต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งว่ามีการกระทำความผิดอันเป็นการฝ่าฝืนตามวรรคหนึ่งไม่ว่าเป็นการกระทำของผู้ใด ถ้าเห็นว่าคุณสมัครผู้ใดจะได้รับประโยชน์จากการกระทำนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้ผู้สมัครผู้นั้นระงับหรือดำเนินการใด เพื่อแก้ไขความไม่สุจริตและเที่ยงธรรมนั้นภายในเวลาที่กำหนด ในกรณีที่ผู้สมัครผู้นั้นไม่ดำเนินการตามคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สันนิษฐานว่าคุณสมัครผู้นั้นเป็นผู้สนับสนุนการกระทำนั้น

มติของคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามมาตรานี้ต้องมีคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์

.....”

ซึ่งเป็นบทบัญญัติให้สันนิษฐานข้อเท็จจริงว่าในกรณีที่มีการกระทำให้ผลการเลือกตั้งเป็นไปโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรมโดยจะมีผู้สมัครได้รับประโยชน์จากการกระทำนั้น คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้ผู้สมัครผู้นั้นระงับการกระทำดังกล่าว ถ้าผู้สมัครผู้นั้นไม่ดำเนินการดังกล่าว กฎหมายก็ให้สันนิษฐานว่าผู้สมัครผู้นั้นเป็นผู้สนับสนุนการกระทำนั้น ซึ่งเป็นข้อสันนิษฐานตามกฎหมายที่พิสูจน์หักล้างได้ ส่วนข้อสันนิษฐานตามข้อ ก. เป็นข้อสันนิษฐานตามกฎหมายที่นำสืบหักล้างไม่ได้ ดังนั้นโจทก์จึงไม่ต้องนำสืบพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยที่มีกฎหมายสันนิษฐานได้โดยเด็ดขาด

ส่วนข้ออ้างที่ว่า บทบัญญัติพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๕ วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓๓ นั้น เห็นว่า มาตรา ๓๓ บัญญัติว่า “ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด.....” เป็นบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่รับรองระบบกฎหมายและระบบการพิจารณาตัดสินและสืบพยานในศาลที่ประเทศไทยใช้อยู่ในปัจจุบัน กล่าวคือระบบกฎหมายที่สำคัญของโลกมีหลายระบบแต่ระบบที่สำคัญของประเทศเสรีประชาธิปไตยมีอยู่ ๒ ระบบ คือ ระบบคอมมอนลอว์ (THE COMMON LAW SYSTEM) ซึ่งใช้อยู่ในประเทศอังกฤษและประเทศที่เคยเป็นเมืองขึ้นของประเทศอังกฤษ และระบบซีวิลลอว์ (THE CIVIL LAW SYSTEM) คือระบบประมวลกฎหมาย ซึ่งใช้อยู่ในประเทศทางภาคพื้นยุโรปและประเทศในเอเชียบางประเทศ สำหรับประเทศไทยนั้น ได้รับเอาระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์และแบบคอมมอนลอว์มาใช้ผสมผสานกัน และใช้ระบบการพิจารณาและสืบพยานในศาลแบบระบบกล่าวหา (ACCUSATORIAL SYSTEM) ตามระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ เป็นหลักสำคัญ โดยมีระบบไต่สวน (INQUISITORIAL SYSTEM) เข้าผสมผสานเพียงบางส่วน

สำหรับการพิจารณาและสืบพยานในศาลเพื่อลงโทษบุคคลในทางอาญาในประเทศไทยนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ได้บัญญัติบทบาทของผู้พิพากษาและการสืบพยานหลักฐานของโจทก์จำเลยโดยเน้นหลักในระบบกล่าวหาเป็นส่วนสำคัญโดยมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓๓ รับรองไว้ กล่าวคือตามระบบกล่าวหา ผู้กล่าวหา (โจทก์) ต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกกล่าวหา (จำเลย) ต่อศาลในฐานะที่เป็นกรรมการซึ่งจะต้องวางตัวเป็นคนกลางอย่างเคร่งครัด ระบบนี้จึงเน้นเป็นพิเศษว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าโจทก์จะพิสูจน์ให้ศาลเห็นเป็นที่สิ้นสงสัยว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิดและศาลพิพากษาลงโทษจำเลยแล้ว (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓๓) เมื่อโจทก์ได้นำสืบว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิดแล้ว จำเลยจึงจะมีหน้าที่นำสืบหักล้างพยานหลักฐานโจทก์ไม่ใช่ให้นำสืบว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ การพิจารณาตัดสินคดีอาญาในระบบนี้จึงเป็นการให้สิทธิและเสรีภาพในการต่อสู้คดีของจำเลยเป็นพิเศษ กล่าวคือ

การพิจารณาคดีจะต้องกระทำในศาลโดยเปิดเผยตามกฎหมายและกติกากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายลักษณะพยานได้บัญญัติไว้โดยเคร่งครัด การชักค้ำพยานฝ่ายตรงข้ามและสิทธิของจำเลยที่จะมีทนายความแก้ต่างจึงถือว่าเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นสำหรับระบบนี้

ดังนั้น จึงเห็นได้ชัดเจนว่าบทบัญญัติมาตรา ๑๕ วรรคสอง ของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ดังกล่าวไม่น่าจะมีอะไรเกี่ยวข้องกับบทบัญญัติมาตรา ๓๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแต่ประการใด ข้ออ้างของจำเลยทั้งสองที่ว่า มาตรา ๑๕ วรรคสอง ของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓๓ จึงไม่อาจรับฟังได้

วินิจฉัยให้ยกคำร้อง

นายปรีชา เฉลิมวิชัย

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ